

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ - ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Տեսիլքն ու տեսլականը

Երեկ ու մանավանդ նախորդ գիշեր եղավ այն, որը մե՛ս է լինել. հարյուր հազարավոր հայեր, զուտ, արժանապատիվ եւ կասարյալ կարգադրությամբ, ինչպես ամեն տարի, բարձրացան Ծիծեռնակաբերդ՝ Մեծ եղեռնի հուշարձան՝ ցեղասպանված իրենց մայրենիների հիշատակը հարգելու, բռնադատված հայրենի սարածները վերհիշելու, բռնազաղծված իրենց հարազատների եւ անձամբ իրենց կրած տառապանքները վերադարձնելու, հասցնելու թափանցելու:

Այդ երթը, մանավանդ ջահակիր տասնյակ հազարավոր երիտասարդների կողմից Զանգեզուրի հրապարակից մինչեւ Ծիծեռնակաբերդ բարձրացող, ի տարբերություն նախորդ տարիների, այս անգամ ուներ նաեւ այլ խորհուրդ, մանավանդ որ ուղեկցող հարյուրավոր ուսանողների ներկայությունը բացարձակ կարգով անցավ թանկանշատ վերածված օրվա խորհրդի լրացմանը, ամբողջացմանը:

Հավաքական հիշողության թարմացումից զատ այդ երթն ուներ մի ֆանի լուսավոր՝ ուղղված համաշխարհային հանրությանը, մեր դիմելու երկու հարեւաններին, նաեւ, ստիպված ենք ընդգծել, ներքին ուրացողներին:

Միջազգային հանրությանը, ավելի ճիշտ՝ մեծ խաղացողներին, որոնց թվում է, թե ընկճված հայության հետ կարելի է աշխարհաբառական իրենց խաղերում վարվել զնդակի, այն էլ՝ ծակ զնդակի դեմ, մեկը մյուսին ու բոլորը մեկին մեղադրելով հանդուրժել Արցախի հայաթափումը, ցեղասպանական մյուս արարքները:

Ոխերին հարեւաններին, որոնց թվում է, թե բոլոր հայերն են լուսավոր, ինչպես ԶԶ ներկայի իշխանությունը, վախկոտի, դավաճանի, սղոտնալիների դիմաց կույզ եկողի դերում հայտնվել, կաշառվել:

Ներքին ուրացողներին, որոնց թվում է, թե իրենք հավերժ են ու երբեք չեն հայ ժողովուրդը ներելու է Ցեղասպանությունը կասկածի տակ դնելու, հերքելու, անգամ ժխտելու միջազգայնորեն լուսավոր իրենց հանցանքները: Դա նրանց չի՝ ներվելու՝ ինչպիսի բացատրություններ էլ տան, արդարացման փորձեր անեն: Չի՝ ներվելու նաեւ հայ ժողովրդի լուսավորական ու լուսավորական իրավունքները ուրանալու, վաճառելու, Հայկական դեմոկրատիայի սարածներն ու ամբողջ Արցախն ու արցախահայությանը լիքն ունեցող դավաճանական արարքները:

Ցեղասպանության 110-ամյա տարելիցի լուսավոր Հայաստանում, հարեւան որո երկրներում, տարբեր մայրցամաքներում, մինչեւ անգամ թուրքական սատորների տակ տառապող հարավ-արեւելյան Սիրիայում, իսկական ճամփաբաժան է հանդիսանում բոլորիս համար: Այն ճամփաբաժանը, որը դեռ 2018-ին բնորոշել էր մեր ժամանակների մեծ գործիչ, տեսանող ու բարերար, «Ավրորա» համամարդկային բարձրագույն հիմնադիր, արդեն երկու տարուց ի վեր արդեն ժամանակակից զնդաններում տառապող **Ռուբեն Վարդանյանը**, «ճամփաբաժանին. Որոշումների ժամանակը» վերնագրով՝ **Նուրե Ալեյանի** հետ կազմած իր աշխատության մեջ: Տեսիլքն ու տեսլականն ունեցող մի մարդ, որն իր համահեղինակի հետ ուսումնասիրելով հայության վիճակն ու կարողությունները՝ հիշյալ աշխատության մեջ ուղեգրվում է համազգային այն ճամփաբաժան, որը մեր ժողովրդին ու ժողովրդներին խոստանում է առաջնորդել դեպի հզորացում եւ, հետեւաբար, աշխարհություն ու բարություն, որոնց արժանի է մեր ժողովուրդն իր հնամյա լուսավորությամբ, ստեղծագործ ոգով, աշխատասիրությամբ, իմաստնալուծ՝ մեր տառապանքից կյանքով:

Ահա թե ինչու այդ մարդը հանդիսանում է, Արցախի ռազմաբառական ողջ ղեկավարության հետ, Ալիեյի եւ անձամբ Երրորդի գլխավոր զորք, լուսավոր: Արդարեւ, հայ ժողովրդի ու Հայոց լուսավորության հզորացումն ու բարգավաճումը անհաղթահարելի ու միակ լուսավորն է հանդիսանում թուրք տարի ունեցողությունների, աշխարհակալական նկրտումների եւ, վերջապես, ցեղասպանական մոր գործողությունների դեմ:

Այս գիտակցությամբ մե՛ս է դիմավորենք գալիք 111-րդ եւ հաջորդ տարիները, առաջնորդված վարդանյանական տեսլականի հիմնադրվածներով:

ՀԱՄԻՄ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Աշխարհաքաղաքական վեկտոր ընտրելիս Հայաստանը կմասնակցի՞ մայիսի 9-ի հաղթանակի 80-ամյակին

ԳՐԻԳՈՐ ՍՈՎԵԼՅԱՆ

Իրանում ՀՀ նախկին դեսպան

Արդյո՞ք չենք չափազանցում, ասելով, որ մեր ազգը փնտրում է մեծ է եւ ուզում է աշխարհաբառական վեկտորներից լավագույնը ընտրել:

44-օրյա լուսավորումի ընթացքում եւ դրանից հետո Հայաստանի ռազմավարական դաճակի դերում հանդես եկող Ռուսաստանի վարագծի փոփոխման լուսավորումը Հայաստանի աշխարհաբառական վեկտորի վերնագրության հարցը հայտնվել է օրակարգում:

Չենք ցանկանում ֆնտրել, թե ի՞նչ հանգամանքներում է Ռուսաստանը փոխել իր վարագիծը, եւ ինչո՞ւ հնարավոր չեղավ կանխել լուսավորումը: Վաղուց արդեն մեզ հայտնի են դրանց լուսավորումը: Պարզապես ուզում ենք հիշեցնել, որ մեր ազգը դարձյալ իրեն լուսավորում է երկրորդականի առաջ կանգնած մոլորյալի կարգավիճակում:

«Մեր կամքն է Արցախը չմոռանալ»

Այս վերնագրով է գերմանական taz-ը իր «Պատերազմ եւ խաղաղություն» խորագրով սյունակում ամսիկի 24-ին անդադարձել Բեռլինի Մախիմ Գուրկի թատրոնում նույն օրը բացված **Նազիկ Ամենակյանի** ցուցահանդեսին, որ «100 + 10 Հայկական Այլաբանություններ» միջազգային փառասունի օրգանակներում է: «Հայոց ցեղասպանությունից ավելի ֆան 100 տարի անց ճանաչումը բարենպաստվում է. Գուրկի թատրոնում անցկացվող փառասունը նույն ժամանակահատվածում մեծապես օգնում է. Թերեւս այդպես կլինի, եթե լուսավորումը չկրկնվեր: Բայց այն կրկնվում է: Ավելի ֆան 30 տարի Արցախը փորձում է մաքրել Արցախն՝ իր հայ բնակչությունից: 2023 թվականին Արցախը կարողացավ հասնել այդ նպատակին: Արցախի հայ բնակչությունը՝ 120.000 մարդ, բռնի տեղահանվեց, դարձավ փախսական», գրում է taz-ը:

ԱՆԱՏԻՏ ՀՈՒՄԵՓՅԱՆ, Գերմանիա

Ընտրել Արեւելք, թե՞ Արեւմուտք: Միգրացիոն բարենպաստել հայացքը սեւեռած լուսավոր դեպի Հյուսիս, թե՞ հետեւել Իրանի օրինակին ու մերժել եւ Արեւելք, եւ Արեւմուտք: Թերեւս թուրմենների օրինակով նախ հռչակել մեծական չեզոքության կարգավիճակ, հետո էլ՝ փոփոխված իրավիճակում «աղաճնաժել» չեզոքությունը խորհրդանշող Թուրքմենբաշիի ոսկե հուշարձանը:

Արդյո՞ք վեկտորների ընտրության հարցում երկմտման մեջ հայտնված Վրաստանն է դառնալու մեր ներքնաճամփի աղբյուրը:

Շարունակելով եմ օրինել ռաի ողջ Հայոց աշխարհում հայտնվելու եւ ղարբաշի անիծած, չար շունչը մեր երկրից հեռացնելու սիւսքը: Թե՞ օրինված ենք համարելու Գյումրիից ռուսական ռազմակայանը հեռացնելու սիւսքն ու ընդառաջ գնալու ռեբենդինգ արված ղարբաշին:

Կոմյունիզմի տարիքում ենք դավանելու, թե՞ երգելու ենք հավասարի մնալ Եվրոպական արժեքներին:

Միգրացիոն ուղում ենք «հավասարակշռված» դիվանագիտություն վարելու լուսավորացյալն արվեստի եւ աշխարհաբառական վեկտորներ ջոկջոկելու հարցում անորոշության մեջ լողալու գաղտնիք բացահայտած ժողովուրդ դառնալ:

Ո՛չ: Երիցս ո՛չ: Զանի դեռ մենք բարենպաստելու ենք ընթանալ սեփական արժանիքներն ու գրավչությունները ֆանուն տալու ճանապարհով: Զանի դեռ գործոն դառնալու ռազմավարությունը դուրս է մնալու մեր արժանի ֆառաբառանության հողովույթից, մեզ ըսվելու հնարավորություն չի տրվելու: Այլ ընտրության սուբյեկտ լինելու ենք մենք:

⇒ 7

Դեռեւս նոր վավերագրեր են ծնվում Հայոց ցեղասպանության մասին

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ընդունված կարծաշիտով ամսիկի 24-ի օրվա ավարտին հավանաբար հաջորդ օրվա հրապարակմամբ լուսավոր գրեմք, թե ՀՀ երիտասարդական կառույցներն այս անգամ ինչ կազմակերպված տարան ջանքերով բազմամարդ երթը, Հայոց ցեղասպանության 110 ամյակի առթիվ ինչ ուղեծրեր էին հղում մեզ դուրս ու ներսից, ոնց էին շոյում կամ սթափեցնում մեզ՝ Հայոց ցեղասպանության թեման մեր գլխին թափախարելով տարբեր երկրների ղեկավար-մեկավար-դեսպաններով՝ ըստ աշխարհաբառական մոտիվի եւ եմթաթեփ: Հասկալուս կանգ լուսի առնելով մեր ներքին կոռիֆեյների ուղեծրերի վրա, էլի առանձնացնելով, թե նախկին ու ներկա կառավարողները ոնց էին միմյանց բան հասկացնում՝ թեման հառիթ: Ոնց էր (եւ ում) Սերժ Սարգսյանը սովորեցնում, թե Հայոց ցեղասպանության միլիոնից ավելի զոհերը սակարկման առարկա չեն կարող դառնալ, արժանապատիվ հայերս մե՛ս է դառնում նրանց ձայնն ու ավելի

բարձր հնչեցնենք այդ ձայնը, իսկ ուրացողներն ու Ցեղասպանությունը կասկածի տակ դնողներն ուղղակիորեն մեղադրվեն դառնում այդ ոճազործությանը: **Ամեն Սարգսյանն** ինչպես էր հաջողեցրել իր լուսիկ ուղեծրում չիշատակել ոչ Հայոց ցեղասպանությունը, ոչ այն իրականացնողի անունը: **Ալեք Սիմոնյանն** ինչպես էր հիշողությունն աղաղա ֆայլերում վճռական ու հեռաթեւ լինելու աղբյուր դիտում: **Նիկոլ Փաշինյանն** ինչպես էր զարմանալիորեն «Հայոց ցեղասպանություն» բառերը երկու անգամ իր ուղեծրում օգտագործել, չնայած Արցախյան եւ Թուրքիայի դուր վառելուց իր դժգոհությանը: Կամ լուսի ընկնելով մեր ՋԼՄ-ների խելին՝ Հայոց ցեղասպանության հուշարձանի մոտ անգամ եկող տարվա ընտրություններին իշխանությանը հեռացնելու Գյումրիի ընտրությունների գյուրա հնարավոր համարողների մասին լուսնելով, ու էլ ավելի առաջ գնալով մեկ այլ դերակալարի լուս, թե բա՝ արդեն մոտիկ ժամանակի մեջ իմոլիչ-մեմս ենք սկսում (թե ասա՝ մի ֆանի ամիս անց ընտրություններ են, էլ ինչ իմոլիչմեմս, երեւի բառի

ՄԱՐԻԵՏԱ
ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՀԱՅԻ
Ճակարկագիր

խորհրդավորությունն է ասողին գերել-մագնիսացել: Այս բոլորի մասին այլ թեմաներով եւ առիթներով միշտ էլ գրում ենք եւ գրելու ենք, եւ մեր կայքի օրվա լրահոսում էլ կգտնվի, բերել այս մի անգամը բուն թեմայից չիռանալու եւ շատ ռեալ մեր մի ձեռնարկի մասին գրեմք, որն այդպես էլ չեն նկատում լուսական օրգանակները:

Ցեղասպանությունից 110 տարի անց էլ բոլորովին մոր վավերագրեր են ծնվում՝ Հայոց ցեղասպանությունը ականատեսի աշխարհը նկարագրելով եւ ներկայացնելով:

⇒ 4

Հայաստանի Թեմայան Մեակոթա-
յին Միության նախաձեռնությամբ եւ
բարերար Ռուբեն Գրիգորյանի մեկե-
նասությամբ վերահրատարակվել է
«Հայաստանի լուսնական փառագե-
րության ասլաս» մեծածավալ ժողո-
վածուն: Այն կազմված է 300-ից ավե-
լի փառագերից: Հեղինակը ֆրանսա-
հայ փառագետ, աշխարհագրագետ,
Ֆրանսիայի «Պատվո լեգեոնի» շնոր-
հաշնակիր Զափիկ Խանգադյանն է:
Բնօրինակը լուսնվել է Վենետիկի
Միսիթարյան միաբանության գրադա-
րանում եւ առաջին անգամ հրատա-
րակվել 1960 թվականին:

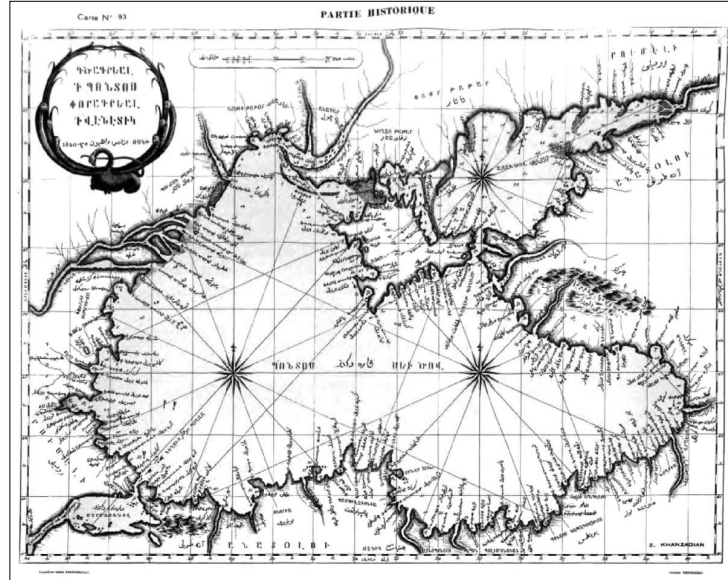
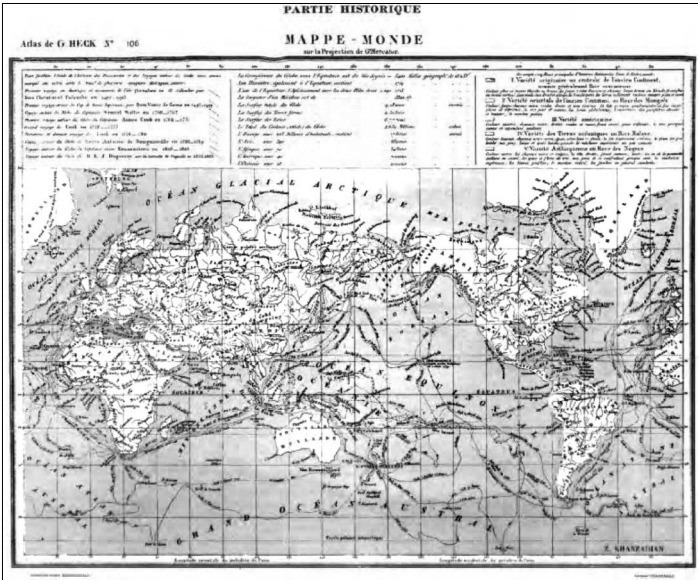

Օրեր Թեմայան կենսոնում կայա-
ցավ այդ բացառիկ աշխատության
շնորհանդեսը, որի ընթացքում եզակի
աշխատությունը նվիրվեց Հայաստանի
բուհական գրադարաններին, հայագի-
տական կենտրոններին, գիտակրթական
հաստատություններին, դեպքումանե-
րին, կրկնել նաեւ արեւելի համադա-
սախան հաստատություններին:

«Ասլաս»-ի բնագիրը ֆրանսերենով է
եւ բաղկացած է բացատրական տեքս-
տից, փառագերից եւ նկարներից: 85
տարի անց երկրորդ կյանք ստացած ժո-
ղովածուն վերահրատարակվել է ռուսե-
րեն, անգլերեն եւ ֆրանսերեն լեզուներով,
որն էլ ավելի է մեծացնում դաս-
նական վկայություններն ու ճանաչու-
թյունները համայնացնելու եւ տար-
ծելու հնարավորությունը: Օտար լեզու-

Այժմեական կարեւոր ձեռնարկ Երեւանի ԹՄՄ Կենտրոնում

Վերահրատարակվել է պատմական կարեւոր վկայություն՝ «Հայաստանի պատմական փառագրության ասլասը»

ներով հրատարակված փառագերը
վառ աղագույցն են, որ հազարամյակ-
ներ առաջ Հայաստանը եղել է, հայ ժո-
ղովուրդը Հայկական լեռնաշխարհում
բնիկ է եւ կարեւորագույն դերակատա-
րում է ունեցել տարածաշրջանում, որ-
եղ այսօրվա ինքնահռչակ որոշող-
ությունների նշույն անգամ չի եղել:
Ասլասի մեկնեմա **Ռուբեն Գրիգո-
րյանը** վստահ է՝ փառագերի ժողովա-
ծուն դասնական իրողությունների կա-
րեւոր վկայություն է եւ դրա վերահրա-
տարակումը այսօր առավել քան կարեւոր
է՝ ցույց տալու, որ հազարավոր տարիներ

հայ ժողովուրդն ունեցել է տարածներ,
հայրենիք: Ասլասի խորհրդանշական ա-
ռաջին օրինակը նա նվիրեց Միսիթա-
րյան միաբանության միաբան **Համա-
գաստ վարդապետ Զեփեյանին**:
Քառագործական աշխատանքներն
իրականացրել է դասնական գիտու-
թյունների դոկտոր **Վարդան Միսիթա-
րյանը**, որն իր խոսքում կարեւորեց ա-
սլասի վերահրատարակումը հասկառու
մեր օրերում, որովհետեւ դրանք ընդգ-
րում են մարդկության զարգացման
բոլոր փուլերը՝ Անիի շրջանից մինչեւ
20-րդ դարի կեսերը. այդ բոլոր փառագ-

ներում հիշատակվել է Հայաստանը:
Նշենք, որ «Ասլաս»-ի վերահրատարակ-
ման հսկայական նշանակություն ունի ան-
ցյալի մասին գիտելիքները դառնալու
գործուն: Բացի այդ, այն գործուն
ֆայլ է դասնական կեղծարարություն-
ների դիմակայելու գործուն: Հայաս-
տանի դարավոր գոյությունը ժխտող,
դասնությունը խեղաթյուրող, դասնա-
կան փառագերն ու վկայություններն
աղավաղող օտարագիրները կարող են
Զափիկ Խանգադյանի այս աշխատու-
թյամբ առեւտրվել դասնական ճանա-
չության հետ:

Հին փառագերը, աշխարհագրական
բնույթի դասնա-
կան աշխատությունները եւ այլ
գրավոր սկզբնաղբյուրները՝ որ-
դեպ անցյալի անմիջական
վկայություններ, դասնական
հետազոտություններում եւ կեղ-
ծարարությունների դեմ տեղե-
կատվական դաշնադրում յուրա-
հասուկ արժեք են ներկայաց-
նում:
Մեր օրերում անչափ կա-
րեւորվում է գրադարաններից,
արխիվներից եւ մասնավոր
հավաքածուներից անհրաժեշտ

Կոմանդան Զափիկ Խանգադյան

«Հայաստանի պատմական փառագրության ասլաս», (վերահրատարակվել է 2025 թ.)

«փառագրական նյութի»
հայտնաբերումն ու նկարագ-
րումը: Օբյեկտիվորեն, դասնա-
կան սկզբնաղբյուրի տեքստով
մեզ է հասել փառագրական
հարուստ ժառանգություն: Ի
դեպ, այդ առումով փչե երկրներ
կարող են հղատարակել եւ հա-
մեմատվել մեզ հետ:
Հայաստանի հին փառագե-
րին վերաբերող մեզ հայտնի ա-
ռաջին հավաքածուն «Զեփեյան
Հայաստանի աշխարհագրա-
կան միասնության մասին,
Պատմական ասլաս»-ը հրատա-
րակվել է 1920 թվականին
ֆրանսահայ մեծանուն աշխար-
ագետ-փառագիր Զ. Խան-
գադյանի կողմից (Փարիզ):
Կոմանդան Զափիկ Խան-
գադյան (3 ապրիլի 1886 թ.,
Մանիսա (Manisa) բնակա-
վայր, Օսմանյան կայսրություն
- 23 հունվարի 1980 թ., Փա-
րիզ, Ֆրանսիա), ֆրանսահայ
ականավոր փառագիր, ա-
շխարհագետ, հետազոտող, ռազ-

մական եւ հասարակական
գործիչ, ֆրանսիական Դիմադ-
րության շարժման մասնակից,
Ֆրանսիայի բարձրագույն՝
«Պատվո լեգեոն» շնորհա-
ստրուկ, աշխարհագրական
գիտությունների դոկտոր (1912
թ.), Հայկական (ՀԽՍՀ) ա-
շխարհագրական ընկերության
դասնավոր անդամ (1961 թ.)
եւ Հայաստանի Գիտություննե-

րի ակադեմիայի արտասահ-
մանյան անդամ (1967 թ.):
Նա հեղինակել է համահե-
ղինակել է մի շարք ասլասներ՝
«Զեփեյան Հայաստանի ա-
շխարհագրական միասնու-
թյան մասին, Պատմական
ասլաս» (1920 թ.), «Թուր-
քիայի սնտեսական աշխար-
ագրության ասլաս» (1924
թ.), «Միսիթարի եւ Լիբանանի
սնտեսական աշխարհագրու-
թյան ասլաս» (1926 թ.), «Օդ
դեղատարածների սնտեսական
աշխարհագրության ասլաս»
(1928 թ.), «Ալժիրի դասնա-
կան աշխարհագրության աս-
լաս» (1930 թ.), «Պաղեստինի
ընդհանուր աշխարհագրու-
թյան ասլաս, դասնական,
ֆաղափական, սնտեսական»
(1932 թ.), «Հայաստանի դաս-
նական փառագրության
ասլաս» (1960 թ.):
Կոմանդան Խանգադյանը
հոգեւոր եւ մշակութային ո-
լորսներում համագործակցել է

ֆրանսիացի այնպիսի գործիչ-
ների հետ, որոնք իրենց կարիե-
րայի ընթացքում զբաղեցրել են
դեպքում առանցքային դաս-
տոններ եւ մեծ դեր ունեցել
Ֆրանսիայի ֆաղափական ու
հասարակական կյանքում:
Ստանալով նրանց դասնա-
սականությունն ու աշակցու-
թյունը՝ նա լծվում է Ֆրան-
սիայի եւ Հայաստանի միջեւ
կառուցող զարգացման կարեւ-
րագույն գործին: Արդյունքում՝
1933 թվականին Փարիզում
հիմնում է Ֆրանս-հայկական
սնտեսական կենտրոնը:
Մեծ է Խանգադյանի դերը
հայ երիտասարդների դասնա-
րակման ու կրթման գործում:
1949 թվականին Սեւրում
(Sèvres) ստեղծվում է
«Հայկական Զոլեգի Աստղա-
գիա - Սամուել Մուրա Յիմ-
նադրան 1846» կազմակեր-
պությունը, որի նպատակն էր
ուսուցանել եւ կրթել
հայ երիտասարդներին: ➡4

Դեռևս նոր վավերագրեր են ծնվում Հայոց ցեղասպանության մասին

⇒1 Մեկը տղերիս հեղինակի ջանքերով եւ մասնակցությամբ ծնվեց մի փոքր հանգիստ լինել, փանի որ իմ բաժին դարձրեց ցեղասպանված մեր ժողովրդի ու ժողովրդի հանդեպ, այդպիսով, կարող եմ գոնե իմ մասով մասամբ հատուցած համարել: Բոլոր մասնակցողները, որոնք հանուն փրկության մղափախված հայերի, աշխարհափառական վախերի փորձում են վերափոխվել են փրկության ենթարկել Հայոց ցեղասպանության դաժնահատիկներին կառույցը, առաջարկում են Սասնո Սենալ գյուղում 1900 թվականին ծնված, Հայոց ցեղասպանության նախադասարանական շրջանից սկսած դեղին, սարսափելի կոտորածները, իր փախուստն ու դեղինումները, հայ ժողովրդի սառնադատները, ընդվզումի ու փրկության մասնակցությունները նկարագրած ակամասեսի՝ Փեթարա Մանուկի համար **Սահակ Գալոյանի** (Քեռու) «Հայի ճակատագիր» հուշագրությունը, որը կարելի է Հայոց ցեղասպանության մասին նորահայտ վավերագիր համարել:

Սահակ Գալոյանի բազմամարդ գերդասանից Հայոց ցեղասպանությունից փրկվել է միայն ինքը, անցել դժոխային սառնադատներով, հեճազային նաեւ սիբիրյան ափսոսանքով, մահացել 1980 թվականին: Նրա ձեռագիր հուշերը երկար ժամանակ են մնում փակված, որի մասին մի փանի առաջ: Այս փաստագրական հուշագրությունը շահեկանորեն զարգացնում է ուրիշներից մնացած, որ անաչառ, առանց խմբային դատարանության ազդեցության հայացք է կասարկողին, ակամասեսի մասնություն հայերիս գլ-

խով անցածին՝ հեղինակի մանկությունից, ցեղասպանության արհաւիրքների նկարագրությունից սկսած՝ մինչեւ ավելի ուշ ժամանակներին: Դա ընթացող վավերագիր է, Սահակ Գալոյանի ժառանգների խնդրանքով եւ դրանք կարգի բերեցին՝ մեծ չարչարանով, փանի որ բազմաթիվ ձգտումների կարիք կար: Իսկ արդեն խմբագրելիս հասկացա, որ իմ ձեռքում է հայտնվել շատ կարեւոր փաստաթուղթ, որն ունի ժողովրդագրական առաջին ձեռնարկ, չմիջնորդավորված ներկայացնելու արժեք մախ, աղա եւ բազմաթիվ ազգային գործիչների, այդ թվում՝ Նժդեհի, Անդրանիկի, Մանուկի եւ այլոց մասին, հայերիս գլխով անցած ողբերգական իրադարձությունների շատ մանրամասների վերաբերյալ գուցե անհայտ վկայություններ:

Այսինքն՝ գիրքը ոչ միայն սկյալ գերդասանի համար է արժեքավոր, այլեւ նորից Ցեղասպանության նորահայտ վավերագիր՝ բոլորիս, հայ հանրության ջանքին, եւ վավերագիր-գիրքին ի վերջո հասնելու ուսումնասիրողներին եւ հանրային շրջանակներին:

Ցեղասպանության այս նորահայտ վավերագիրն արդեն գոյություն ունի: Սակայն համացանցում առիթից առիթ այս մասին դասնելով՝ դասական կառույցներից միայն անարբերություն են տեսնում: Հայոց ցեղասպանության ուրաջման անթույլատրելիությունից խոսող հանրային շրջանակներ, ժամանակ կառույցներ կան, որոնց ասում են՝ արժեքավոր նոր վավերագիր է ստեղծվել, ինչ եղեք:

Հեղինակի յուրաքանչյուր հրապարակումներին հետեւեք այս հղումով.
<https://www.youtube.com/channel/UC7a2vImCMLVmBF10D60LdxQ>

Եվրոպական համագործակցությունը կարեւոր գործոն է

Վերջերս ՀՀ Գիտությունների Ազգային Ակադեմիայում անցկացվեց Գիտության եւ տեխնոլոգիաների ոլորտում եվրոպական համագործակցության (COST) ծրագրի տեղեկատվական օրը: COST ծրագիրը ֆինանսավորում է հետազոտական ցանցեր, որոնք կոչվում են COST գործողություններ: Դրանք միավորում են գիտնականներին եւ նորարարներին զարգացնող ոլորտներից՝ չորս շարժվող ընթացքում համագործակցելու նպատակով:

COST ծրագրի տեղեկատվական օրվա միջոցառումը կազմակերպել էին «Նորարարական գործընկերությանն աջակցման կենտրոն» հիմնադրամը, COST ասոցիացիան եւ ՀՀ ԳԱԱ միջազգային կադրերի եւ երիտասարդական ծրագրերի վարչությունը: Միջոցառմանը մասնակցեցին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության, COST ասոցիացիայի անդամներ, COST ծրագրի շահառուներ, ՀՀ գիտական կառույցների ներկայացուցիչներ: Տեղեկատվական օրվա նպատակն էր ներկայացնել COST ծրագրի հիմնական դրույթները, ծրագրի մասնակցության ընթացակարգը, ֆինանսավորման հնարավորությունները:

Հարկ է նշել, որ ՀՀ ԳԱԱ-ն կարեւորում է միջազգային համագործակցությունը: ԳԱԱ-ն միջազգային մի շարք կազմակերպությունների անդամ է, ունի համագործակցության բազմաթիվ լուծարանագրեր: ԳԱԱ ինստիտուտներն իրականացնում են ավելի քան 60 միջազգային դրամաբանական ծրագրեր:

COST գործողություններում ակտիվ եւ ընդգրկվում մասնակցությունը հրաշալի հնարավորություն կլինեք եվրոպական ու միջազգային գլխավոր խաղացողների հետ կադրերի եւ համագործակցության հաստատման համար՝ որոշեք արդյունք ունենալով համատեղ հետազոտություններն ու միջազգային գիտական համագործակցությունը: Հասկանալի է, որ գիտության ոլորտում հետազոտությունների ֆինանսավորման աճը, նոր ծրագրերի իրականացումը նպաստում են գիտության միջազգայնացմանը, արդյունքների համատեղ օգտագործմանը:

ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՏԻՊԵՅԱՆ
Ռուսաստանի բնագիտության
ակադեմիայի ղեկավար

⇒3 Ասոցիացիայի ղեկավար է ընտրվում Կոմանդան Խանգադյանը, որը դասախոսական էր փոխել ղեկավարման եւ կառավարման համար:

1977 թ. ստեղծվում է Կոմանդան Խանգադյանի անունը կրող «Խանգադյան Աբխազիական ինստիտուտ (Վանդեական դասերագրների թանգարան)» ընկերությունը:

1960 թվականին նա հրատարակում է «Հայաստանի դասական փառագործության ասլա» մեծածավալ ուսումնասիրությունը: Վերջինս իր ձեռքով եւ բովանդակային լուծումներով բացառիկ ուսումնասիրություն է: Հեղինակը նպատակ է հետադարձել փառագործի միջոցով ներկայացնել դասական ժամանակագրության հերթափոխը, անցյալի իրադարձությունների արդյունքում ձեւավորված սարածական փոփոխությունները եւ լուսաբանել հնագույն ժողովուրդներից մեկի՝ հայերի ու նրանց հայրենիք Հայաստան երկրի բազմադարյան դասությունը:

Ցավով, մեծ հետաքրքրություն ներկայացնող աշխատությունների մի զգալի մաս, զարգացող դասառնություն, անհասանելի է հանրությանը: Նման աշխատանքների թվին է դասվում նաեւ Զ. Խանգադյանի «Հայաստանի դասական փառագործության ասլա»-ը: Այդ բացթողումը շեղվելու նպատակով նախաձեռնվել եւ կյանքի է կոչվել վերոհիշյալ «Ասլա»-ի վերադարձը:

«Ասլա»-ի վերադարձը հսկայական նշանակություն ունի անցյալի մասին գիտելիքները դասականացնելու գործում՝ իրական հնարավորություն ստեղծելով հանրության ավելի ընդգրկվելու շրջանակների օգտվելու այս հազվագյուտ ստեղծագործությունից:

Ներկա տեղեկատվական դասերագրում «Ասլա» վերադարձը նաեւ գործում է ֆայլ է դիմակայելու դասական կեղծարարություններին:

«Ասլա»-ի բնագիրը ֆրանսերենով է: Այն բաղկացած է բացառական տեքստերից, փառագործից եւ նկարներից: Հավասարիմ մնալով բնօրինակին՝ վերադարձնում ասլանը համալրվել է «Զարդ» (Զարդ) Խանգադյանի կենսագրություն», «Առաջաբան» եւ «Բովանդակություն» բաժիններով: «Ասլա»-ը լույս է տեսել լեզուներով՝ ֆրանսերեն, անգլերեն եւ ռուսերեն (խոսքը վերաբերվում է միայն տեքստային մասին):

Վերոհիշյալ լրացումներն իրականացնելու ընթացքում ուսումնասիրվել են մեծածավալ արխիվային նյութեր եւ դասական փառագործի վերաբերող հարյուրավոր աղբյուրներ: Պատշաճ տրամադրություն կազմակերպելու համար թվայնացվել է «Ասլա»-ի բնագրի ամբողջ նյութը, իսկ նորագույն «Ասլա»-ից օգտվելու եւ այն դասականացնելու լինի ավելի հարմարավետ՝ ստեղծվել է փայտյա շեղ դասարան:

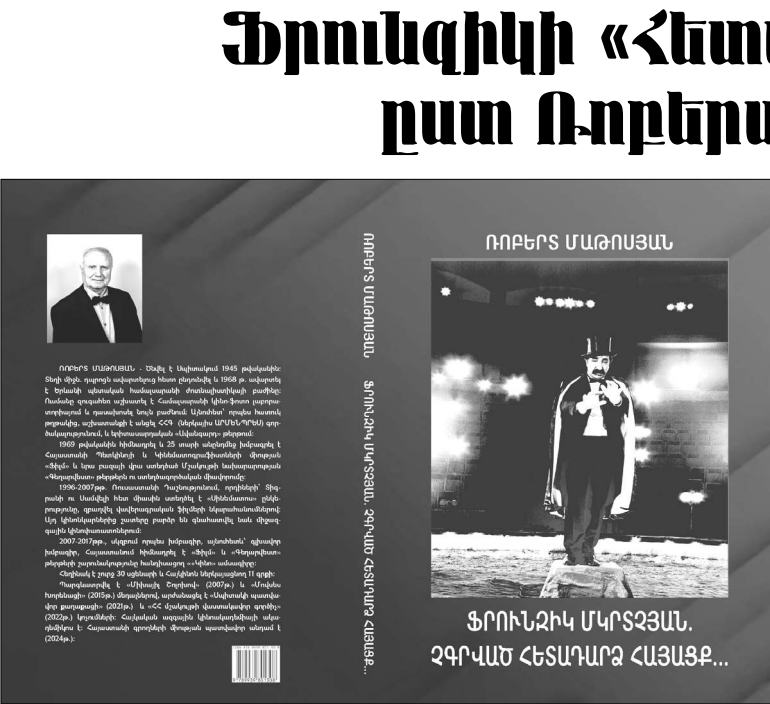
Նախագիծը կյանքի է կոչվել նախաձեռնողների՝ մեկնման եւ հասարակական գործիչ Ռուբեն Գրիգորյանի, այդ հարցում գործում աջակցություն ցուցաբերած Թեմայան Մեակոբյանի Միության նախագահ Ռուբեն Միրզախանյանի, ինչպես նաեւ, աշխատանքային խմբի կողմից՝ որին իրենց մասնակցությունն են բերել մի շարք մասնագետներ Երեւանի մեծական համալսարանից (Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ, աշխարհագրության եւ երկրաբանության ֆակուլտետ), ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայից (Հիմնարար գիտական գրադարան), Մասենադարանից եւ «ՌՈՒՅՈՒՆ ԻՆՎԵՍՏ» ինդիվիդուալ:

ՎԱՐՄԱՆ ՄԻՐԶԱԽԱՆՅԱՆ
Պատվական գիտությունների դոկտոր
(Մոնթեղիեի Պոլ-Վալերիի
համալսարան, Ֆրանսիա)

ԱՐԾՎԻ
ԲԱՆԶԻՆՅԱՆ

Վասսակաճաճ կինոգետ, կինոլրագրող, ՀՀ մշակույթի վասսակավոր գործիչ **Ռոբերտ Մաթոսյանը** օրերս ընթերցողի սեղանին դրեց իր հերթական՝ «**Ֆրունզիկ Մկրչյան. Զգրված Յեսադարձ հայագի...**» գիրքը։ Զսաներոդ դարի երկրորդ կեսի թերես ամենաժողովրդական հայ դերասանի մասին բազմիցս գրվել է եւ էլի կգրվի։ Սակայն այս գրքում մենք ասես լսում ենք Ֆրունզիկի «ձայնը»։ Ինչդեռ նույն է Մաթոսյանը, «*Արփաքը ցանկանում էր, ասեմ, ինչդեռ Վահրամ Փափազյանը իր «Յեսադարձ հայագի» եւ «Համլետն ինչդեռ սեսա»* հուշագրություններն էին, գրել իր *հեսադարձ հայագիր, իր այնքան ասելիք դարունակող հուշերն ու հիշողությունները, ափսոս...* Եվ այս խոսակցությունը կարծես մի փոքր դրա նախերգանքը լինե՞ր»։ 41 տարի անց Մաթոսյանը գրառել է 1984 թվականին Մկրչյանի հետ իր հարցազրույցը, որը վարել է վերջինիս՝ ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստի կոչում ստանալու առթիվ։ Ներկայացվող գրքի մեծ մասն այդ զրույցի «մաքուր» սղագրությունն է՝ անդամալուծ, անմիջական, հաճախ՝ ոչ կադակցված, լեզուներով, միմյեցեւ անգամ՝ արտասանական սխալներով («Լորուենա Օլիվեյ»՝ փոխանակ Լորուենա Օլիվեյ), սակայն՝ կենդանի, մանավանդ երբ որոշ նախադասությունների կողմից փակագծերում կան նշումներ («եւսումն է», «ձայնը բարձր»)...

Այդ ողջ մեկ իրադրություն ոչ միայն մեկ արտիստ անցած ուղու իմաստներն արձայնում է, այլեւ փայլուն մտորումներ արվեստի, կյանքի, դերասանական արհեստի մասին, որոնք կարող են դասեր լինել սկսնակ արվեստագետների համար։ Անհմար է մեկ հոդվածի շրջանակներում ընդգրկել Ֆրունզիկ Մկրչյանի բոլոր ուժագրավ մեքերը, սա-

կայն սոսկ թվարկելով հարցազրույցի ենթավերնագրերից մի քանիսը՝ արդեն իսկ որոշակի դասկարգում կարելի է կազմել արտիստի աշխատանքի մասին։ Այսպես. «Դերաբաժնուհից հետո մի կռիվ է գնում իմ ու հերոսի, ռեժիսորի, հեղինակի հետ», «Խաղալիս ես ինձ տեսնում եմ», «Մարդու մոտ չկա առանձին ուրախության կամ առանձին տխրության վիճակ», «Որքան ազգային ես, այնքան համամարդկային է», «Արվեստում, այո՛, նախանձ գոյություն ունի», «Արվեստը, մարդը, ամեն ինչ չափի ու չափավորության հետ է կապված», «Միմյեցեւ տեսք չլինի իմը, իմ խոսքը չդառնա, չեմ խաղա», «Հիմա վերանում է ստեղծագործական մթնոլորտը», «Ահավոր ժամ եմ սիրում փորձը, քան խաղալը», «Գրականությունից դոկումենտն եմ սիրում՝ կենսագրականը» եւ այլն... Հիմալի, բովանդակալից եմ Մկրչյանի դասողությունները, օրինակ՝ «*Ես վերջին մի 20 տարում ես տեսնում եմ, որ ռեժիսորական արվեստ կոչվածը, չակերտավոր ռեժիսորականը՝ արվեստ էր գեղեցիկ հմայքը կորցնում է...*»։ «*Ինչքան որ կոմերսիան հարուստ է, իրա՛ւրադիցիայով, բանով, նույնքան ողբերգությունն աղիւստ ա՛*»։ «*Շատ կա-*

րելու է դիտողականությունը... Ոչ մեկի վրա հույս չես կարող դնել, եթե չունենաս կուսակույցների քո դասերը»։ «*Ինձ ոչ ոք, ոչ մի վաճառք չի արել, բացի ինձ ինձանից*»։ «*Չկամեցողները ժամ եմ օգնում ինձ... որ ժամ ուժեղ աշխատեմ*»։ «*Արվեստագետը միայն արվեստով, արվեստով, արվեստով... Ինքն իրեն չդիտի դավաճանի*»։ «*...դերասանը ինչքան չի իմանում, էնքան անմիջական է դառնում*», եւ այլն, եւ այլն...

Հիշարժան եմ նաեւ Ֆրունզիկ Մկրչյանի՝ գործընկերներին տված գնահատականները։ «*Հենրիկ Մալյանը չարչարվում, աշխատում է եղ ղնել ճիշտ վիճակի մեջ, որ դու ճիշտ աղբյուր, մնացածը դու կգնաս... Այ, ռեժիսուրան ինչ է... Դանելիան եղ հետ ստեղծում է հնարավորություններ*»։ Եվ կամ՝ «*Սոֆիկոն (Ճիսուրելին - Ա. Բ.) ազգային չէ, նա ժերարդյոյի (Ամնի ժիսուր - Ա. Բ.) եւ Մանիանիի արագության իտալական էր բաներն է անում... Սիրելի ա, ու էդ արագարագ քայլերը, զնալ-զալը ժամ ձեռնու է ռեժիսորին, վերջ, հավասար ա... Բայց ոչ վրացի ա, եւ ոչ էլ հայ... Ամենն էլ է, ճիգարխանյանը, այդդեհ... Ցանկացած ստույգ կարող է կանչել, «վերնի ա»...*

Եվ այս ամենը՝ համեմատելով կենսագրական մանրամասներով, զանազան հուշ-դասադիկներով, ուսանելի, հանով-հոսով դասնություններով... Շատ բան մնում է չասված, ընթերցողին մնում է կռահումներ անել։ Օրինակ, Ֆրունզիկ Մկրչյանը մի քանի անգամ հիշատակում է Ֆեդերիկո Ֆելիսին, ինչը հուշում է, որ նա հասուկ հարազատություն է զգացել այդ մեծ կինոարտիստի հանդեմ...

Գրքի երկրորդ մասում Ռոբերտ Մաթոսյանի՝ «Ֆիլմ» թերթում Մկրչյանի մասին հրատարակած հոդվածներն են եւ հետագայում գրած հուշիկները, որոնցում վառ գծագրվում է համաժողովրդական սեր վայելող դերասանի շոյալ, սրամիտ, նաեւ ողբերգական նկարագիրը։ Գիրքը եզրափակվում է Ֆրունզիկի մասին կարծիքներով եւ գնահատականներով, որոնք արտահայտել են այնպիսի նշանավոր դերասան Վարդան Աճեմյանը, Վիկտոր Համբարձումյանը, Հենրիկ Մալյանը, Ռուբեն Զարյանը, Ռուբեն Բիկովը, Էդար Ռյազանովը։ Ուժագրավ է, որ վերջինս ցանկացել է Մկրչյանին նկարահանել իր «Գարաժ» կինոնկարում, ինչը չի իրականացել վերջինիս՝ խորհրդահանդիկական ֆիլմում զբաղված լինելու դատմամբ։

Ավելացնեմ, որ գրքի հրատարակման աջակցել է կանադահայ կինոգործիչ **Գասպար Տրսերյանը**։

Ռոբերտ Մաթոսյանը (ծնված 1945-ին, Սոփիական) 1968 թվականին ավարտել է Երեւանի լեռնական համալսարանի լրագրության բաժինը։ Աշխատել է համալսարանի կինո-ֆոտո լաբորատորիայում՝ «Երեւանի համալսարան» թերթին ադախովելով լուսանկարներով։ Ավարտական կուրսում աշխատել է

Հայկական հեռագրական գործակալությունում (այժմ՝ «Արմենոթես»)՝ որդես հասուկ թղթակից, «Ավանգար» թերթում՝ որդես բաժնի վարիչ։ 1969-ին հիմնադրել եւ միմյեցեւ 1990 թվականը խմբագրել է ՀԽՍՀ միմիսրների խորհրդի կինեմատոգրաֆիայի լեռնական կոմիտեի, այնուհետ՝ կինեմատոգրաֆիսների միության «Ֆիլմ» թերթը։ 1990-ին թերթի հիմնի վրա ստեղծել է «Գեղարվեստ» թերթը, 1991-ին վերջինիս հիման վրա՝ «Գեղարվեստ» տեսաթերթը։ 1996 թվականին տեղափոխվել է Սանկտ Պետերբուրգ, մասնակցել մշակութային թեմայով նկարահանվող վավերագրական ֆիլմերի ստեղծմանը։ 2004-ին Մոսկվայում որդիների՝ **Սամվել եւ Տիգրան Մաթոսյանների** հետ ստեղծել է «Սինեմատո» ընկերությունը՝ նկարահանելով վավերագրական ֆիլմեր։ 2008-ին վերադարձել է Երեւան, մասնակցել «+Կինո» ամսագրի հիմնադրմանը, աշխատել որդես գլխավոր խմբագրի տեղակալ, 2012 թվականից՝ գլխավոր խմբագիր։ Իսկ վերջերս սկսել է գործել Ռոբերտ Մաթոսյանի վերաբերյալ երկրագու (հայերեն-անգլերեն) կայքը (<https://robertmatosyan.weebly.com/>), որն ընդգրկում է տեղեկատվություն կինոգետի խմբագրած դարբերականների, հրատարակած 15 գրքերի մասին, նրա սցենարով նկարահանված կինոնկարների ցանկը, նրա հետ հարցազրույցների տեսագրություններ, լուսանկարներ հայ եւ միջազգային կինոգործիչների հետ եւ այլն։ Այսպիսով, հայ կինոյին նվիրված առցանց հարթակների թիվն ավելացավ մեկով, որի առթիվ շնորհավորում եմ Ռոբերտ Մաթոսյանին՝ սղասելով հայ կինոյի վերաբերյալ նրա հաջորդ հատումներին...

Վաղվա մտահոգությամբ

Ներկայում ՀՀ միջին մասնագիտական հաստատություններում ուսման մակարդակի բարձրացման համար կարելու նշանակություն ունի բաժն ուրակի կարգերի՝ դասախոսների առկայությունը։ Զուլեցնելու ճիշտ կլինի խախուսել գիտնականների դասավանդումը, որը հնարավորություն կտա լուծել բազմաթիվ հարցեր։ Հարկ է նույն նաեւ,

որ ներկայում ՀՀ ֆուլեցներում սովորում են տանյակ հազարավոր աշակերտներ։

Առաջարկում եմ հետեւյալը. ՀՀ ֆուլեցներում գիտնական դասախոսների դրույալին աշխատավարձը ավելացնել առնվազն 50 տոկոսով եւ ունենալ ավագ դասախոսի կամ ֆուլեցի դրոճետրի հաստի, որն ամուլեւ կնդասի ուսման ուրակի զգալի բարձրացմանը։ Դասախոսների աշխատավարձի բարձրացումը, անհարակույս, կնդասի ուսման առաջադիմության կտուկ բարձրացմանը, որն էլ հաջողության հասնելու կարելու դյալման է։

ՍՏԵՓՈՆ, ԳՐԳԻԿՅԱՆ

ՎԱՎԵՐԱԳՐԱԿԱՆ ՖԻԼՄԻ ԴՐԵՄԻԵՐԱ

ՀԱՅԿԱՆԵՆ ՈՒԶՈՒՆՆԱԼ

ՏԵՄԼԵՐԻ ՄԱՐԴԸ

ԹԵԼԵՎԻԶԻՆ, ԿԱՆՏՐՈՆ, ԽԵՆՈՒՄԵՆ, 50

ԺԱՄԸ՝ 17:00

ԿՊՐԻՎ, 26, 2025

Հայկաշեն Ուզունյան (1920-2006)

Հայաստանի, քաղաքական գործիչ, գրող, սպորտի քաղաքագետ, ՀԽՍՀ Կենտրոնական փառքության ղեկավար սույան «Բիբիկոն» մշակութային միության հիմնադիր մարմնի սույան։

Դուլակել է ազգամկր գործունեություն Հայաստանում, Արցախում եւ արտուրում։ Արժանացել է «Մարտի Գլխուր Լուսավորիչ» պատու քաղքի Դրակալին, «Մովսես Խորենացի» մեդալին, «Էրիկ Մանուկյան» գրական մրցանակին, ԽՍՀՄ «Կրթամանկարդ Լարատ» Դրակալին։

Հարգելի

ԲԱՐԵԿԱՍՏ

Հրավիրում ենք Ձեզ մասնակցելու «**Հայկաշեն Ուզունյան. Տեմիլի մարդը**» ֆիլմի պրեմիերային, որը կկայանա ա.թ. ապրիլի 26-ին՝ ժամը 17:00-ին, Թեքեյան կենտրոնում։

Փանրի՝
«Կալկապություն»

Հովիմակ՝
Ռուզաննա Դարպյան

Արատարդ ընկերություն՝
«Լամուդա»՝ ՍՊԸ

Հովանավոր՝
«Բիբիկոն Կենտրոն»՝
հիմնադրամ

Երկան, Խանյան 50
Երե՛ր՝ 010573057 / info@tekeyancentre.am

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Բելգիայում մի խումբ փոքր լրագրողների հիմնած «Հավար» նորությունների գործակալությունը (ANHA) նախօրեին տեղեկացրել է, որ Սիրիայի Թեմի Բաղադի հայերը ոգեկոչել են Հայոց ցեղասպանության 110-րդ տարելիցը: Նրանք ընդգծել են, որ ցեղասպանության եւ ժխտողական փառաբանության դեմ լայնաբերական արարողությունները կազմակերպել է հայ ահաբանական խումբը **Նուբար Օզանյանի** անվան գումարակալը՝ փառաբանող հերոսների եւ հերոսուհիների ընթացիկների խորհրդի դափնիով:

Տասնյակ բնակիչների մասնակցությամբ տեղի ունեցած արարողությունը սկսվել է մեկ րոպե լռությամբ՝ ի հարգանս զոհվածների, ինչպես նաև հաջորդել են ելույթները: Դրանցում

Հիշատակի եւ ոգեկոչման արարողություններ Սիրիայում

եղանակով է, որ ժամանակակից թուրքական լրատվությունը Օսմանյան կայսրության դատարանական ու փառաբանական արարողություններ է, որը համակարգված ցեղասպանություն է իրականացրել հայերի, ասորի-ֆաղդեացիների, սիրիացիների, ֆրոնտի եւ սարածաբանի բոլոր ժողովուրդների նկատմամբ՝ «մեկ գույնի ու մեկ

մեծակույթի» փառաբանության արարողություններում: Ընդգծվել է, որ Թեմի Բաղադի, որը հեռ է մղել ԴԱԻՇ-ի վարձկանների եւ Անկարայի կողմից աջակցվող զինյալների հարձակումները, հասարակության բոլոր սարքերի միասնության եւ զուգակցության շնորհիվ համակցության ու դիմադրության կենդանի օրինակ է:

Միջազգային համայնությանը կոչ է արվել ամբողջովին ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը եւ դատապարտել ցեղասպանության եմբարկել թուրքական իշխանություններին՝ սարածաբանի բնիկ ժողովուրդների դեմ կատարված ինչպես դատարանական, այնպես էլ ռազմական կոչվող հանցագործությունների համար:

Միջոցառումը եզրափակվել է «Սանֆիզիոն» վավերագրական կինոնկարի ցուցադրությամբ՝ նվիրված Հայոց ցեղասպանության իրադարձություններին ու Օսմանյան կայսրության կողմից հայ ժողովրդի կրած սառնասիրտություններին: Կարեւորվել է Թուրքիայի կողմից շարունակվող ժխտողական փառաբանության եւ միջազգային արդարության բացակայության դեմ հայ ժողովրդի ու երկրի

այլ համայնքների դիմադրողականությունն ու ինքնակազմակերպվածությունը՝ նման ողբերգության կրկնություն թույլ չտալու համար:

Գործակալության մեկ այլ հաղորդմամբ՝ նույն առիթով ամրիլի 22-ին երկրի Ջազիրա նահանգի Ղամիշի փառաբանական հանցագործության երեսնամյակի շրջանում անդամները մեկ րոպեի ընթացքում կազմակերպել ՄԱԿ-ի փախսականների հարցերով գերագույն հանձնակատարի գրասենյակի մոտ: Մասնակիցները Ցեղասպանության ճանաչման, արդարության դադարի հանգանակներ, դատարանական միություն» կուսակցության դրոշմներ են դրոշմել: Ընթերցվել է հայ դեմոկրատական երեսնամյակի շրջանում համադատարանական հայտարարությունը:

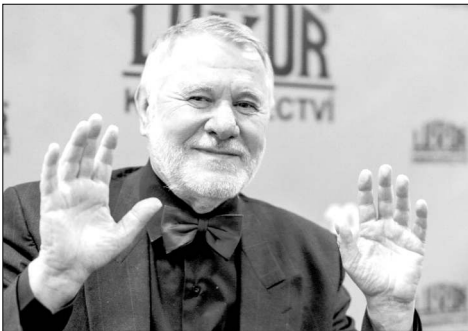
ՀԱՎՈՐ ԱՍՏՐՅԱՆ

Պրահա

Այս կյանքում ոչինչ չէր մասնական չի լինում: Իր ողջ լրագրողական եւ փառաբանական գործունեության ընթացքում նա մշտապես հետադարձվել էր Արցախի հարցին ու Հայոց ցեղասպանության ճանաչման խնդրին, եւ Աստուծոյ վերջին հրաժեշտն էլ տեղի ունեցավ ամրիլի 24-ին Պրահայի Աստուծոյ գերեզմանատանը: Այստեղ էին հավաքվել ոչ միայն ընտանիքի անդամներն ու զինակից ընկերները, գործընկերները, այլեւ չեխահայ համայնքի ներկայացուցիչները:

Հայաստանի 1988 թվականի երկրաշարժից հետո, Ղարաբաղյան շարժման առաջին օրերից հայկական հարցի հետ կապված հեռուստալրագրող-փառաբանական գործիչը մշտապես խոսեց ու տարածեց հայությանը աջակցող իր խոսքը, փորձեց նույնիսկ իր ուժերի ներածին չափով: 2006-ին նաեւ իր ջանքերով Չեխիայի սենատում կազմակերպվեց Հայոց ցեղասպանությանը նվիրված միջազգային գիտաժողով, որը հեռարձակվեց չեխական հեռուստատեսությամբ: Բայց ֆանի որ այս հարցում խորհրդարանում համակիրներ ու աջակիցներ չունեին, սղատում էր հարմար

Հրաժեշտ Յարոմիր Շեստնային՝ Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակի օրը

դասի, որոշեց թարգմանել Ցեղասպանության ճանաչման հարցը:

Դեռ 2005 թվականին մեզ հետ զրույցում ասում էր, որ Չեխիան լիք է ճանաչի Հայոց ցեղասպանությունը, բայց ամենակարեւորը Թուրքիայի կողմից ճանաչումն է: «Թուրքիան լիք է թոթափի իր անցյալի բերքով», ասում էր նա:

Այդ ժամանակահատվածում մեր հարցին նշում էր. «Ցեղասպանության ճանաչումն ունի մի հիմնական նշանակություն, որը կկարգավորի ռուսական ազդեցությունը Հայաստանի վրա: Ռուսաստանն այժմ Հայաստանի համար ոչ

միայն դաշնակից է, այլեւ փրկության ֆար: Հայաստանն այդ դաշնակցի կարիքն ունի, ֆանի որ զգում է թուրքական ազդեցությունից դաշնակցության կարիք: Եթե Թուրքիան դառնա նորմալ ժամանակակից եվրոպական լիքություն, եւ ունենա նորմալ քաղաքական ու փառաբանական հարաբերություններ Հայաստանի հետ, Ռուսաստանի ազդեցությունը Հայաստանի վրա օրեցօր կնվազի: Հետեւաբար Թուրքիայի կողմից ճանաչումն ունի նաեւ սրբազանական նշանակություն Հայաստանի համար»: Ժամանակը ցույց տվեց, որ Թուրքիան նման լիքություն դառնալու ցանկություն չունի:

Իհարկէ, 2005 թվականին տված զննահատկանք, միգրացի, այսօր այդպես չէր կարողանա, մասնավորապես 2020 թվականի Արցախյան լիքաբանությանց հետո: Մինչդեռ 2019-ին այն կարծիքն էր, որ ուժով Ղարաբաղին տիրելու բոլոր փորձերը անհաջողության են մատնվելու: 2023 թվականի մեր հանդիպման ժամանակ նա արդեն մտադրեց հարցնում էր Արցախում տիրող վիճակից, եւ դեռ չէր էլ լիքաբանաց

նում, որ հնարավոր է նման ողբերգական հանգուցալածում: Նա հավաստում էր արցախցիների հաղթանակին եւ չէր ենթադրում, որ կարող է հայերի նոր ցեղասպանություն լինել, այս անգամ՝ Արցախում:

Չեխիայի խորհրդարանի Պատգամավորների ժողովը 2017 թվականին ճանաչեց հայերի ցեղասպանությունը այն ժամանակ, երբ ինքն արդեն Եվրոպական խորհրդարանի լիքաբանավոր էր, բայց այնտեղ էլ շարունակում էր ակտիվորեն մասնակցել Հայաստանի հետ կապված հարցերի ֆորումներին եւ իր նույնիսկ բերել թե՛ Արցախին, եւ թե՛ Ցեղասպանության ճանաչման խնդրին: Նա այն կարծիքն էր, որ Եվրոպական Միության երկրները լիք է ճանաչեց Արցախի անկախությունը: Սակայն այդ ցանկությունը ոչ միայն չիրականացավ, այլեւ ողջ Արցախը լիքաբանացվեց:

Իսկ մեզ մնացին բարի հիշողությունները մի մարդու մասին, որի համար մշտապես առաջնային էին մարդու իրավունքներն ու ազատությունները:

Հիշատակն արդարեւ օրհնութեամբ եղիցի:

⇒2 Ամրիլի 22-ին web կայքը վերահրապարակեց t-online-ի հոդվածը՝ ընդգծելով, թե սղառնալիքները գերմանահայերի մեջ նոր լիքաբանացման վախն են արթնացնում:

«Գերմանիայում բնակվող հայ փոքրամասնության ներկայացուցիչները մարտ ամսվանից ի վեր նույն ժամին՝ 13-14-ին, բռնկության սղառնալիքներ են ստանում իրենց հեռախոսահամարներին», հայտնում է t-online՝ գերմանահայ իրավաբանների միության նախագահ **Գուրգեն Պետրոսյանի** հետ զրույցի մանրամասները շարադրելով: «Չենք մոռացել 1915-ը, հայ լիքանիկ», «Ես եղ կրեմաբարեմ ֆո տանը», «Ես գրողի ծոցը կտրել եմ ֆո ողջ ժողովրդին», «Մենք ձեզ կրկին կտանք, դուք՝ անդիմանալիքներ եւ մեկ ցեղասպանություն կստանք»: Անանուն զանգահարողների բառերն են, որով սղառնում են հայերին: Ըստ Գուրգեն Պետրոսյանի, զանգահարողները, որ ներկայանում են որդեկ թուրք եւ արթնբանցի, հեռախոսազանգն անջատում են առավելագույնը 40 վայրկյան հետո, իրավաբանների միությունն արձանագրել է առն-

Գերմանիան չի ուզում հիշել, իսկ մենք (ա)կամա արտոնում ենք

վազն 15 մանաբովանդակ սղառնալիք, սակայն սղառն միայն հայցի դեմքերն են, չբացահայտված դեմքերի թիվը լիք է որ ավելին լինի: Պետրոսյանը հիշեցնում է, որ 2020-ից հետո նման սղառնալիքները նոր երեւոյթ չեն: «Ազգը» ժամանակին գրել է, որ թուրք եւ արթնբանցի «Գործ գալիք» աղաբեկական կազմակերպության անդամները Զոյունում, Բեռլինում աղաբեկել, սղառնալից նամակներ են ուղարկել հայերին, ոտնձգություն կատարել հայկական խանութների, ռեստորանների հանդեմ: Գերմանահայ իրավաբանների միության նախագահի լիքաբանություն, մի կին այժմ ոտնձգության լիքաբանության լիք է, մեկ ուրիշ սղառնալիք է եղել հոգեբանական բուժում ստանալ: Զանգերից բացի Telegram-յան հաղորդագրություններով ուղարկվել են 2020 թվականի լիքաբանության ժամանակ զլիքաբան, սղանված հայ զինվորների նկարներ: Գերմանահայ իրավաբանների միությունը մի ֆանի ֆրեական գործ է հարուցել՝ հույս ունենալով, որ դրանք կբացահայտեն

համակարգված արեւմտի կազմակերպիչներին, հանցագործներին, լիքաբանության կենթարկեմ նրանց:

Հայ եւ հրեա ուսանողական միությունները՝ Աղեթը չնոռանալու հանձնարարությամբ

Այս տարի Հայոց ցեղասպանության խորհրդանշական ամրիլի 24-ին հրեաներն էլ հիշատակում են իրենց Յոն հա Շոան՝ Ողջակիզման հիշատակի օրը, 82 տարի առաջ Վարշավյան գետի արտաբերության օրը մաեւ: Շոա հուսադրող է, որ Գերմանիայում հայ ուսանողական «Միասին» եւ հրեա ուսանողների (JSUD) միությունները միացյալ հաղորդագրություն են տարածել՝ երկու Աղեթների զոհերի հիշատակը, անուններն ու լիքաբանությունը վառ լիքաբանելով, չնոռանալու, լիքաբանության արդարան կառուցելու հանձնարարությամբ:

Մյուս կողմից, Փարիզի Շոայի լիքաբանում Memorial de la Shoah ամրիլի 1-ին բացված Օսմանյան կայսրությունում Հայոց ցեղասպանու-

թյան 110-ամյա տարելիցին նվիրված լիքաբանական ցուցահանդեսը լիքաբանությունը չնոռանալու լիքաբանական լիքաբանության մասին է: «Հիշողության լիքաբանական լիքաբանությունից ելնելով Շոայի հուշահամալիրը «Հայոց ցեղասպանության 110-րդ տարելիցը ոգեկոչելու արեւմտական միջոցներով 4-ը ներկայացնում է 20-րդ դարակալի լիքաբանության՝ այս մեծ ողբերգական իրադարձությանը նվիրված ցուցահանդես», գրված է լիքաբանի տեղեկագրում:

«Ցուցահանդեսը ներկայացնում է 20-րդ դարում Հայոց ցեղասպանությանը նախորդած և դրան հանգեցրած իրադարձությունները: Ցեղասպանությունն այժմ մարդկության դեմ ուղղված հանցագործություն է համարվում, սակայն որոշ ազգերի, լիքաբանությունների համար դեռևս դժվար է այդ հանցագործությունը ճանաչելը: 1915-1916 թվականներին Օսմանյան կայսրությունում այն ժամանակ ամրող հայերի ավելի ֆան երկու երրորդ ոչնչացվել է անմարդկային լիքաբանություններում: Տեղահանու-

թյունները, սովը, մահվան երթերը և զանգվածային սղառնությունները սղառնելու փրկվածներին և նրանց ժառանգներին փախուստի դիմել: 2001 թվականի հունվարի 29-ին Ֆրանսիան ճանաչեց Հայոց ցեղասպանությունը: Ցուցահանդեսը հետաքննում է Հայոց ցեղասպանությունը, բացատրում, փաստագրում և իրազեկում է իրադարձությունների մասին»:

Գերմանիայում Զոլական համայնքը ամրիլի 24-ին հայտարարություն էր տարածել, որով նախ իրազեկում էր Հայոց ցեղասպանության եւ Թուրքիայի ցայսօր ուրացման մասին, ամրա հավաստեցնում, որ ոտնագործության զոհերի հիշատակը ոգեկոչելով, միանում են նրանց, որ ճանաչման, հիշողության եւ արդարության կողմնակից են:

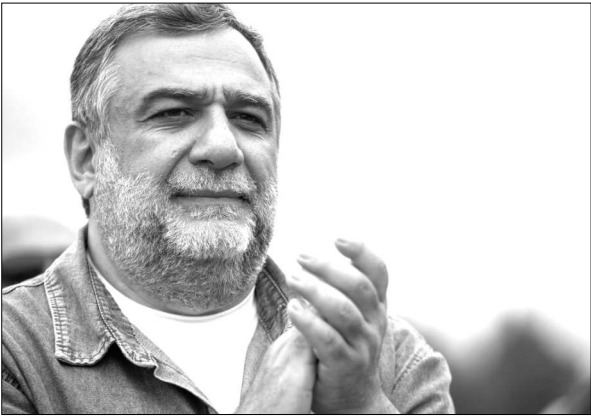
«Ազգի» նախորդ համարում իրազեկվել են, որ Բեռլինի Մաֆիան Գուրկի լիքաբանում 2025-ի ամրիլի 24-ից մինչեւ մայիսի 31-ը տեղի կունենա մեծակույթային միջազգային փառաբանում «100 + 10 Հայկական Ալաբանություններ» (100 + 10 Armenian Allegories) խորագրով:

Մենք ամրում ենք ժամանակներում, երբ բոլորը գիտեն՝ զրազե կամ անզրազե կերպով գրել ու կարդալ, եւ բոլորը ցանկանում են հասկալի գրել, խոսել եւ արահայտել այն, ինչ մտածում են շարքեր առօրեական հարթակներում՝ դասնության, ֆալաֆականության, փիլիսոփայության ու կրոնի, ամեն ինչի մասին: Այդ գրելու՝ ամենօրյա եւ, կարեւորը, ամեն հարցում կարծիքի արահայտման մակարդակում է ընթանում եւ ընթերցանությունը, որ ավելի շատ աֆորիսիկ մտքեր ֆաղելու եւ սրամբ որդես զենք օգտագործելու մոլորցից է բխում, այլ ոչ բնագրի կառույցի մեջ թափանցելու, այնտեղ որդես բնակարան արդելու փորձառության ցանկությունից: Եվ գուցե ավելի աղետալի այն է, որ գրելն ու խոսելը գրեթե սկսել է նույնամալ ազատության ու անկախության զգացողության հետ՝ արահայտել միշտ այն՝ ինչ զգում ես, ինչ քո՝ կարծիքն է, անկախ նրանից, թե գիտես այն ինչ ասում ես, թե ոչ, լռել ես բավականաչափ մինչ խոսելը՝ հասկանալու համար, թե ոչ, վերջապես նվաճել ես քո կենսագրությամբ ու սկսած զոհաբերությունների զնով այն հասկացությունների մասին խոսելու շնորհը, ինչ դեմք է դարձնում քո բաներով, թե ոչ: Քանի որ միտքն այժմ շատ ավելի հեռուն է գնացել, քան արհի հասունության չափն է, եւ ավելի հեռուն է գնում, քան սեփական կենսագրության «կառույցը»: Դրան հաջորդում է ավելի մեծ մի անկում, եւ ամեն ինչ մի օր իջնում է ֆր-յան «կոլեկտիվ անգիտակցականի» ու իմաստասիրության մի հավաքական մակարդակի... Գուցե դրան դեմք է հաջորդեն ոգու սովի, մեծ խոսքի կարոսների ժամանակները, բայց դրանք այլեւս չեն այցելում...

Եվ այս խոսքը եւս ամենայն հավանականությամբ արժանի չէ իր առարկային, եւ միայն մի փորձ դեմք է լինի սարդոսայնի մեջ՝ նորահայտ բանախոսությունների ու դասախոսությունների շարանի մեջ հավասարակշռելու մի ողջ ժողովրդի դեմ դասասան շեննող երկու անձի ու նրանց մեծավորների աղմուկի շարափը, կամ դարձադեմք՝ մի ֆանի ռոդեով լռեցնելու սեփական խղճի ծանր նվազը, որ չի կարող կիսել **Ռուբեն Վարդանյանի**, մյուս գերիների հետ նրանց շառաղանդը՝ ողջ ֆիզիկական-հոգեբանական ծավալով: Քանի որ սա այն դեմքն է, երբ միայն կարող ես լռել...

Մեծ ողբի ժամանակները մեծ լռությունների ցանկություն են առաջացնում: Եվ մեծ անձերն իրենց առաջ միայն լուռ աղոթքի դասանց են դնում:

Ռուբեն Վարդանյանին

Երբ շարիներ առաջ իջնում էի Մասենադարանի շենքից, շեսա Ռուբեն Վարդանյանին՝ միայնակ, առանց ուղեկիցների բարձրացող Մասենադարանի գիտական մասնաշենքի բարձունքը, իր ողջ կերպարանով այդ բարձունքն ու իմը միմյանց համար էին այդ ժամին ստեղծված: Եվ իր հայացքից ու բարեկից շարածվող այդ զարմանալի հեկեկտորյա լռությունը... ոչ ոք, ոչինչ, որեւէ ձայն՝ անզամ բնության, չկար շուրջը, միայն այն զարմանալի բվկոցն էր, որ երբեմն շարածվում է օդում, եւ հիշում ենք հասկալի մանկության շարիներից: Եվ այդ վայրկյաններից է հյուսվում մեր դասկերացած հավերժությունը...

Եվ այսօր եւս ես շենում եմ նրան նույնի մեջ՝ հրեապոր բանից, բացարձակ միայնակ, ինչ-որ մի շարօրինակ ցերեկից-երեկո սահող լռության մեջ, բարձրանալիս հիշողությունների ու խղճի խնայման իր ցեղիների՝ ներքին ու արտաքին հայրենիքի շարածներ, իր ճակատագրի կանչով...

Յետո նայել անցակետում ձերբակալման դաիին սեղծված շուրթերին՝ այդ լարված հայացքին... Ինչի՞ համար, երբ դու դասասխանասու ես նրանց համար, ում համար «ֆալաֆալիթ» աշխարհի բարձունքներից հայնվել ես երկրագնդի մի անհասկանալի խոռոչում: Երբ դուրս ես եկել հասկանալի աշխարհի դաստիարակության ծիրից ու մեկ այդտեղ. ինչի՞ համար...

Ամեն օր սղասումը վերադարձի եւ հանկարծ խոսքերը՝ ես միշտ ձեզ հետ եմ... այսօր դասում եմ ոչ ինձ, այլ ամբողջ հայ ժողովրդին...

Իսկ հետո Մասենադարան է բարձրանում այլ անձ: Եվ զարմանալի մղձավանջ է թվում այդ զուգահեռականությունը՝ նորաձեւության ջասագովների եւ աշխարհի սուկայի հակառակ երեսներում նեցված դասվող հայրենակիցների, հիսուն շարեկանից հետո հայնվող կրթվելու եւ կրթելու անհագ փափագի եւ հին ձեռագրերի լռության, վերջապես՝ «իրական» երկրի մարմաջների, որ իր ոտով եկել մեկ է հինավուրց առաստելի ու հիշողությունների շենարանի երախը...

Երբ քեզ սիտում եմ այլեւս չհավասալ ոչ միայն քո հասարակության, այլեւ նրա անհասների մեծ մասի անկախ կեցվածքին, կամ սրված կամ գոնե երբեմն հավասարակշռությունից դուրս եկող բարոյական կեցվածքին, կամ որեւէ կեցվածքի՝ սխալական, կիսատ, բայց իսկապես սեփական համոզումից ու գիտակցության որոգայթներից ծնված հետեղական կեցվածքի, միեւնույնն է, հավասուն ես վերադարձներին...

Արդյո՞ միակ հնարավորությունը լռելը չէ...

Բայց ինչ անել, երբ անհոգաբաշխությունը դասել է մի ողջ երկիր, մի ողջ հասարակություն, մի ողջ՝ անդունդի մեջ նեցված իրականություն, եւ այն օղակել է սարսափներով դասված ողջ աշխարհը, որի մեջ այդ սարսափների ուրվականներին սնուցող խմբերը շարունակում են բանախոսել հրեապոր խաղաղություններից՝ բայց միայն առաջադեմ աշխարհի այդ անկուշտ խաղաղության երախը լցվող զոհերի բավականաչափ ֆանակից հետո: Երբ շարիներ շարունակ նորակրթյալների ծագրի արդյունքում դասասանի առաջ է կանգնած մի ողջ ժողովուրդ՝ ներկայացվելով որդես բարոյական ստուկ, շեսա արվարձանի աղօրինածին, լուսնոս թափառումների ազգայնական, բարոյական սաղիս ու շարքեր, միշտ անսեսանելի մնացող կաֆկայական «ոլյակների» սիրակալների գործակալ, որ դեմք է գնա կրթության նորաձեւության ու հոգեբանական ազատագրության դասերի, դեմք է լեզուներ սովորի, դեմք է հաղթահարի իր երկրի մասերը «աշխարհ» կոչելու գավառական շենըր, դեմք է սանրվի, լվացվի հանդիպումներից առաջ, եւ այդ մասին կարելի է անզամ ձեռնարկ գրել ու հրատարել...

...Ինձ համար բանաձեւային էին Ռուբեն Վարդանյանի խոսքերը Արցախում՝ մարդիկ գալիս եւ աշխատանքի ու գնում տուն նույն ռիթմով՝ աւես ոչինչ չի եղել: Միջոցառման ինչ փոխվել էր... Ինչ դեմք է անեիմ մեմք այլ ռիթմով կրկնակի, եռակի, շասնադասիկ ծավալով, որ չենք անում եւ չարեցիմք...

Երբեմն ինձ թվում է, որ չկա այլ անձ, ով ավելի մոտեցել է ֆիլոսոֆական բնագրին՝ իր վրա վերցնելու մարդկանց դասասխանասվության բեռը, եւ զարմանալի՝ այնքան ողբերգական, եւ ողջ առաջադեմ աշխարհի թեւառությունը ցույց տվող հեգնամեմք, իսկ գուցե հենց իր սանձնած դերակատարության արդյունքում, մեղադրվում է աշխարհի հրեապոր հանցագործությունների մեջ...

Նայել այդ հայացքին, լսել այդ խոսքերը, եւ նորից հետո... ռոֆ-ակունքներում «լիցաթափվողներին», նայել մինչեւ վերջ, նայել ողջ լիցաթափվող, իր ազատության մեջ խեղդվող աշխարհի կեսին, մյուս կեսի արյան շաղախի մեջ... եւ հետո նորից՝ անձի իմնալուսանկարը, որ բարձրանալու է Մասենադարան՝ հասկալի այնտեղ հնչեցնելու՝ հոռեմացու ողբը կարելի է կարդալ ու հայնաբերել դասերագմից հետո... Նայել այդ հաղթարեալին Յայոց աշխարհի ծագերով, սեփական հաղթարեալին՝ հանուն ողջ ժողովրդի դասության ընթերցումին... Արդյո՞ կա ողբերգության սահման, որի առաջ երբեւ լռում է լրագրողական վերադարձը՝ լինելությունը բոլորի ուշադրության հետ շփոթելու եւ այդ լինելության մեջ հայնվելու մղումին... Ֆր-յան ամեն գնով ու ամեն ինչում լինելու շենքի՝ թեկուզ կարդացած չլինելու, կամ կարդացած ու հասկացած չլինելու ու հանկարծ մի օր կարդալու մեջ իմնահայնաբերման իրականության նորաձեւության մեջ...

Արդյո՞ այցելում է մի օր վերջապես իրականությունը «իրական»-ներից անդին... Այսօր մի ողջ ժողովուրդ կանգնած է դասասանի առաջ...

Բայց ի վերջո ի՞նչ դասասան է այդ... Ռ՞ւմ առաջ է մեր դասասանը՝ բացի ներքին «դասկազերծողներից», որ հայնվել են Յայոց աշխարհի զորավորների շարում եւ իրենց բանականությունից ու ողջ աշխարհի բանականությունից լուծում են իրենց անվերջանալի վրեժը, բացի արտաքին ոչնչացնողներից, բացի մեր զարմանալի բնագրից՝ արդեն չորս մաշող շարի շարունակ, թափնելու մեղա-

նից մեր սեփական վիշտը, հիշողությունը՝ հին ժողովրդի իմնաստանության կամ կիսագոյությունը դաիդանելու անհաղթահարելի բնագրով: Ի՞նչ ավելի մեծ դասասանի առաջ է կանգնած այդ ժողովուրդը, որ այդպես էլ չենք կարողանում հասկանալ եւ ձեւակերպել, վերջապես նայել մեզ, դարձնել մեզ մեր դասավորը, կամ խնդրել դասավորին այցելել ու վերջապես կարդալ դասասանը, կանգնեցնել մեզ ձեւարիտ դասասանի առջեւ, ընդունել այն ու վերադառնալ: Ինչպե՞ս ազատագրվել վերջապես այդքան հակաբանական, շարական մարդկային արդունակցումից զրկված խոսքերի հրեապոր սեթետեթաններից՝ «դասասանների», դասասանված հանրային սիրություն բեմականացվող «իմնախաղաղանունների» ու լիցաթափումների միջեւ ընկած...

Եվ ողբալի է միայն մի բան՝ ի վերջո, վերջապես ընդունել, որ այդ «իրականը», իրականության այդ ուրվականն ի վերջո գալարում է իր ողջ ողբերգական հրեապոր դասն քո ֆաղափ, հոգու շուրջը, քեզ սիրելի ամեն ինչի շուրջը՝ դառնալով մի օր իրականություն: Ողբալի է ի վերջո, վերջապես ընդունել, որ ամեն հասարակություն այսպես թե այնպես արժանի է իր դեկավարությանը: Բայց որքան այլեւս անհանելի ու ողբալի է լինելու հասկանալ մինչեւ վերջ՝ մինչեւ ո՞ր ասիժան այդ հասարակությունն այդպես էլ չարժանացավ իր անհասներին... Բայց այդ անհասները միշտ սիտելու են հավասալ այդ հասարակությանը... Վերադարձի սղասունով միշտ...

ԱՐՈՒՅՅԱԿ ԹԱՐԱԶՅԱՆ
Մասենադարան

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Յրատարկութան ԼԴ շարի
Յրատարկիչ
«ՎԱՅՆ ԹԵԶԵՅԱՆ»
սոցիալ-մեակութային
հիմնադրամ
Երեւան, Սայաթ-Նովա 21Ա,
Տարածք 48, Երեւան 0001
e-mail: info@azg.am
azgdaily@gmail.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱՎԻԲ ԱԼԵՏԻԶԵԱՆ
Յաւալադաիութիւն (գովադդ)
հեռ. **010 582960**
Յանակարգչային շարունակը՝
«Ազգ» թերթի
Թերթի միջերի ամբողջական թե մասնակի արտատումները տղադիր մանուկի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսութեամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստի արգելում են համաձայն ՅՅ հեղինակային իրաւունքի մասին օրենքի:
Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձում:
Գ շառով յօդաւածները գովադդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը դասախանասութիւն չի կում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960